

Наука -
школі

УДК 37.091.33:
159.955

ПРО МЕТОДОЛОГІЧНУ ОРІЄНТАЦІЮ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Якою повинна бути школа у ХХІ столітті – це залежить від методологічної орієнтації професійних педагогів, психологів і філософів. Проведений аналіз показав наявність різних думок з питання розвитку школярів. Найбільше місця займають проблеми розвитку мислення і практичної діяльності школярів. Автор показує необхідність розвитку практичної активності школярів як тієї ланки, за допомогою якої можна розвинути цілісну особистість сучасного суспільства.

Ключові слова: методологічна орієнтація, сучасна школа, розвиток мислення, практична активність, цілісна особистість.

**Борис
НАУМОВ**

Доцент ХНПУ
імені Г. С. Сковороди, кандидат
педагогічних наук,
член-кореспондент
АПСН

Проблема цілісності, методологічної орієнтації основного соціального інституту суспільства – середньої школи завжди хвилювала педагогів, батьків, широкі верстви населення. Актуальне значення вона набуває й нині, коли є потреба в трансформації, модернізації середньої освіти, підвищенні ефективності та якості педагогічного процесу до рівня європейських стандартів.

Уже друге тисячоліття точиться дискусія про те, яку роль повинна відігравати освіта.

Давньоримський мислитель М. Ф. Квінтіліан (42 – бл. 118), перший професор у Європі, вважав, що діти

– дорогоцінна посудина, з якою необхідно поводитися обережно й шанобливо [3, с. 54]. Греко-римський мислитель того ж періоду Плутарх (бл. 45– бл. 127) заперечував цю точку зору, стверджуючи, що учень не посудина, яку треба наповнити, а факел (багаття), який необхідно запалити.

Суть дискусії полягає в тому, що має робити школа – наповнювати відомостями голову учнів чи розвивати їх, підготовляючи до життя.

Ще в XVII столітті Я. А. Коменський, теоретик існуючої й нині класно-урочної системи навчання, писав у «Великій дидактиці»: «...ми страждаємо тією спадковою хворобою, яка перейшла до нас ще від прабатьків; що, залишивши осторонь дерево життя, ми безладно прагнемо до од-

ного тільки дерева пізнання. На догоду цьому безладному прагненню школи до сих пір гналися тільки за знаннями» [7, с. 301]. І в цій же праці він відзначав, що пізнанню ми вчимо пізнанням, дії – дією [7, с. 408].

Уже в ХІХ столітті основоположник російської педагогіки К.Д. Ушинський¹ відзначив таку ж особливість: «У нас поки що всю увагу звернено єдино на навчання, і кращі діти проводять увесь свій час тільки в тому, що читають та вчать, учаться та читають, не роблячи спроби й не вправляючи своїх сил і своєї волі в жодній самостійній діяльності, навіть у тому, щоб чітко і зрозуміло передати, хоч на словах, те, що вони вивчили або прочитали; вони рано робляться якимись тільки мріючими пасивними істотами, які все збираються жити й ніколи не живуть, все готуються до діяльності і залишаються назавжди мрійниками» [19, с. 269–270].

Німецький педагог-демократ А. Дистервег, котрий виступав за єдність теорії й практики в педагогічній освіті, заявив у середині ХІХ століття: «Усій нації дуже не вистачає практичних умінь» [4, с. 333]. І ця думка була почута в Німеччині. Недарма ця країна і нині має найсильнішу економіку у Європі.

Понад сто років тому американський філософ і педагог Джон Дьюї писав: «У школі життя дитини стає все визначальною ціллю. Усі необ-

хідні засоби, що сприяють росту дитини, тут центр. Навчання? Звісно, але життя на першому плані, а навчання тільки при сприянні цього життя і для нього» [4, с. 523].

У 1917 році, ще до Жовтневого перевороту, відомий педагог П.П. Блонський писав: «Завдання школи – навчити жити. Жити – це значить пізнавати дійсність і перетворювати її. Методи пізнання і праці – основний зміст шкільної освіти» [2, с. 129]. У цьому дуже важливому положенні педагогіки ми бачимо дві позиції – учити пізнанню і перетворенню.

Приблизно в той же час педагог В.М. Сорока-Росинський підкреслював, що не пізнання, а діяння є вищим проявленням духу людини [16, с. 111]. В.В. Зеньковський відзначав: „Необхідно, аби дитя при сприйнятті предмета мало можливість проявити активність. У будь-якому навчальному предметі можна дати ріст самодіяльності учня, що виражається у «творенні» (малюванні, ліпленні, моделюванні) частин і всього предмета. Таким чином, трудове навчання повертається до сократівського принципу «Я знаю добре лише те, що вмю робити» [6, с. 30].

У нашій країні існує традиційна орієнтація середньої школи: давати учням основи наукових знань, тобто пізнавальна діяльність – основна в житті дітей і молоді. Харківський учений член-кореспондент НАПН України В.І. Лозова, фундаментально дослідивши проблему формування пізнавальної активності школярів, визначила види й методи формування цього компонента становлення молоді [12]. Потребують свого дослідження проблеми фізичної й практичної активності школярів, але для цього треба звернути увагу на необхідність розвитку здатності учнів до зміни, перетворення дійсності. До розуміння цього аспекту виховання й навчання школярів, не зважаючи на очевидність,

¹ Від редакції

Життєві дороги К. Д. Ушинського тісно переплетені з Україною, тут він здобув середню освіту у Новгород-Сіверській гімназії, тут його і поховано: в Києві на подвір'ї Видубицького монастиря.

До сьогодні у наукових колах точаться дискусії про те, український чи російський педагог К. Ушинський. Сам Костянтин Дмитрович не раз називав себе малоросом, тобто українцем, а Київ, Україну – своєю Батьківщиною, з якою він тримав зв'язок навіть в умовах великодержавного шовінізму. Тож, на думку редакції, радше вважати К. Д. Ушинського українським ученим: маємо всі підстави для цього.

прийти не просто. Наприклад, відомий педагог М. М. Палтишев написав книгу «Педагогіка розуміння», в якій підкреслив значення цієї категорії як основи нашого життя [15, с. 139]. Ним же розроблені алгоритми педагогіки розуміння, які підкреслюють необхідність не тільки вдосконалювати кожному вчителю знання зі свого предмета, а й володіти основоположними знаннями про навколишній світ природи і світ людей, роблячи свій внесок у пізнання світу. Він правильно підкреслив, що розуміння учнів – це основа основ у навчанні. Учителю необхідно знати стан здоров'я учня, його метеозалежність, тип темпераменту, пам'яті дитини, швидкість письма, читання й рахування, характер, інтереси й нахили, соціальний статус сім'ї, психологічні особливості. Це все, безперечно, дуже важливо. Але все-таки це інший різновид розуміння, спрямований на знання особистості школярів. Автор справедливо відзначив, що мета навчання в школі – формування Людини світу, людини Землі – створювати всі умови на перспективу виходу учнів у міжнародний простір [15, с. 137]. Зробити це учень зможе тільки тоді, коли не лише пізнаватиме, знатиме, але й умітиме реально діяти. Ще в 1912 році в Одесі В. І. Фармаковський видав книгу «Педагогіка діла», в якій писав: «Фізична активність дитини так само потребує систематизації, як і її розумові запити. Її також потрібно вчити діяти, як і мислити [20, с. 349].

Безперечно, «Знання – сила!» І недарма є вислів: «Той, хто володіє інформацією, володіє світом». Але суть справи полягає в тому, що можна знати, володіти інформацією, але нічого не робити практично, не використовувати її в ім'я добра людства, а навпаки, як, наприклад, наразі існує загроза атомного знищення нашої планети. Французький педагог-новатор С. Френе відзначав: «... набуття знань – не голо-

вна функція школи. Найважливіше її завдання – формування людини майбутнього, морального, повноцінного члена суспільства, трудівника, котрий усвідомлює свої права й обов'язки. Школа зобов'язана виховувати освічених, творчих і думаючих людей, готових до творчої діяльності. Але таких якостей не можна набутти в знеособленій масі. Вони не виробляються тільки за допомогою інформації, якою б цінною вона не була [21, с. 297]. Без знань немає праці, стверджував С. Л. Рубінштейн. Це вірне аксіоматичне положення. Але проблема в тому, підкреслюємо ми знову, що можна знати і нічого не робити практично.

Польський педагог-гуманіст Я. Корчак писав: «Знання – це не тільки книга, навіть не тільки голова, а й рука. Поважай руку з її знаряддям праці й поважай знання, які дають тобі життя й власна думка. Завдання книги полегшити, прискорити пізнання життя, а не замінити його» [8, с. 484]. Постає запитання: знання – це мета навчання чи засіб пізнання й перетворення дійсності?

Г. О. Атанов відзначає, що метою навчання повинні бути не знання, а діяльність. Але традиційна педагогіка визнає отримання знань основною метою навчання [1, с. 7]. Зміст навчання становить задану характером майбутнього фаху систему дій і лише ті знання, які забезпечують виконання всіх цих дій [1, с. 28]. Так, наголосимо ще раз, знання – сила, але сила знання виявляється й проявляється в дії, практичній дії з перетворення дійсності. Г. О. Атанов підкреслює: „В сучасному розумінні знати – це значить із допомогою знань здійснювати певну діяльність, а не лише пам'ятати певні знання” [1, с. 14]. Слушно відзначає цей учений, що треба розуміти, заради чого і навіщо потрібні нам знання: знання заради знань чи знання заради діяльності, набуття досвіду. Знання необхідні для того, щоб з їхньою до-

помогою виконувати різні дії, провадити діяльність. Але педагоги, продовжує він, як і раніше, борються за «отримання» знань учнями. Школярі не знають, що робитимуть у житті з цими знаннями [1, с. 14–15]. Це найскладніша проблема сучасної методології, педагогічної теорії й практики середньої школи.

Нині обсяг інформації різко збільшується. Упровадження інформаційно-комунікативних технологій робить доступним для учнів величезний масив позанавчальної інформації. Інстинкт пізнання властивий людині впродовж усього життя, особливо в молоді роки. Школярі просиджують за комп'ютерами багато часу, поглинаючи відомості, як губка, не беручи участі в різних видах діяльності, спілкуючись не реально, а віртуально з ровесниками, не займаючись фізичними вправами на свіжому повітрі, що так необхідно для повноцінного розвитку молодого організму. Цей сучасний виклик має бути адекватно сприйнятий. Необхідно знайти розв'язання цієї проблеми, ураховуючи вікові й індивідуальні особливості школярів, розвиваючи в них потребу брати участь у повсякденному житті.

Сучасні педагоги й психологи часто вважають, що психологічне поняття «інтеріоризація» є основним способом навчання школярів. О. М. Леонтьєв пише: «Інтеріоризацією називають, як відомо, перехід, у результаті якого зовнішні за своєю формою процеси з зовнішніми ж, речовими предметами перетворюються в процеси, перебігаючи в розумовому плані, в плані свідомості; при цьому вони піддаються спеціальній трансформації – узагальнюються, вербалізуються, скорочуються і, головне, стають здатними до подальшого розвитку, який переходить межі можливостей зовнішньої діяльності. Це, якщо скористатися коротким формулюванням Ж. Піаже, перехід, «який веде від сенсомоторного плану до думки» [10, с. 149].

Або, кажучи спрощено, відбувається процес впливу «ззовні всередину». Хоч, відзначає О. М. Леонтьєв, процес інтеріоризації полягає не в тому, що зовнішня діяльність переміщується в попередній внутрішній «план свідомості»; це процес, у якому цей внутрішній план формується [10, с. 151].

Навчання як засвоєння знань розробляли психологи Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв, П. Я. Гальперин та ін. Менше в психології розроблено поняття «екстеріоризація», тобто переходу внутрішніх розумових дій та операцій із властивої їм згорнутої, скороченої форми в розгорнуту зовнішню [11, с. 92]. Але ж це найголовніше – творити нове, зовнішнє для себе, людей, суспільства, історії, тобто «зсередини назовні».

С. Френе пише: «Ми знаємо, що дитина, подібно до рослини, творить себе зсередини, і цей процес строго індивідуальний. Такий один із законів життя... Зовнішні умови служать дитині, як і рослині, «матеріальною» базою, де вона черпає ресурси, необхідні для її харчування й росту» [20, с. 151].

Дидакт Г. І. Щукіна відзначала: «Неправомірні й небезпечні для суспільства судження, котрі обмежують процес навчання тільки передачею й засвоєнням знань, умінь, навичок. Цей процес не можна відокремити від активного використання в житті, роботі, різносторонній діяльності, якою займається людина і якою має намір займатися в майбутньому» [21, с. 13].

Ще раніше психолог С. Л. Рубінштейн, вивчаючи етапи засвоєння знань, підкреслював, що цей процес включає початкове ознайомлення з матеріалом (сприйняття), осмислення (розуміння), спеціальну роботу з закріплення (повторення), оволодіння матеріалом (засвоєння), оперування матеріалом у різних умовах, застосування на практиці. Останній етап включає наявність

мотивованої діяльності й різні види самостійних робіт [15, с. 85]. Тут важливі два зауваження. По-перше, процес пізнання розвивається від сприйняття до застосування на практиці. По-друге, виникає важлива проблема різноманітного впливу педагогів на учнів.

Л. М. Толстой писав: «Людина в реальному житті навчається не тільки словом, але й за допомогою всіх своїх чуттів. У старій же школі спосіб навчання полягав тільки в передачі слова; чому б і в сучасній школі не ввести спосіб передачі, діючого на всі чуття людини» [17, с. 233]. Якщо «спочатку було слово», педагог-майстер користується різноманітною палітрою впливу на особистість школяра: особистим прикладом, емоціями, стосунками, нормами поведінки, речами, явищами, якостями, знаннями, дією тощо. Сучасний педагог, передаючи досвід, прилучає учнів до культурних цінностей свого предмета, формує певні якості особистості школярів, розвиваючи духовні й фізичні сили дітей і підлітків, їхню здатність до творчої діяльності, до творчості в житті.

У центрі уваги таких педагогів гуманістична орієнтація сучасної школи – людина, яка росте, дитина, розвиток її особистості в процесі реальної діяльності, в реальних життєвих відносинах, у діяннях і вчинках, здійснюючи які, формуються не лише розум, інтелект, але й характер. У сучасній педагогіці необхідно зробити реальний аналіз різних видів і рівнів діяльності (самостійної, індивідуальної, особистої) реальних школярів. У цьому, на наш погляд, полягає суть і основа наукової та діяльно-практичної, практично-орієнтованої педагогічної науки. І, звичайно ж, у всій своїй величч повинна бути поставлена проблема розвитку практичної діяльності школярів у цілісному навчально-виховному процесі, а не тільки на уроках вивчення основ

технології, на яких сьогодні здійснюється трудове навчання школярів.

Наразі необхідно критично осмислити радянську ідеологему трудового виховання школярів. Тоді вважалося, що тільки виробнича (матеріальна, фізична) праця школярів є основним засобом їх «всебічного» розвитку. К. Маркс виходив з того, що діти з 9 років повинні брати участь у виробничій праці. І хоч відомий окремих досвід, наприклад, А. С. Макаренко показав блискучі результати реалізації цієї ідеї в колонії ім. Горького і комуні ім. Дзержинського, в цілому це положення виявилось утопією для сучасної системи середньої освіти.

Свого часу, *вивчаючи історію розвитку трудового виховання школярів у Харкові, ми побачили, яких титанічних зусиль доклали ентузіасти й подвижники цього напрямку виховання, створюючи навчально-матеріальну базу: робочі кімнати, майстерні, навчальні цехи й навчально-виробничі комбінати.* Були витрачені значні матеріальні та людські ресурси. *Але ефективність такої системи трудового виховання й навчання була низькою, всього 10–15 відсотків випускників школи обирали професію за профілем, за яким школярі навчалися у цих формах трудової діяльності. Тобто стільки, скільки було б, якби такої системи не існувало зовсім.*

Сьогодні необхідні сучасні концепція та програма організації практичної діяльності школярів, у тому числі й їхнього трудового виховання. Цілком очевидно, що будь-яка праця (розумова чи фізична) важлива суспільству. Труд мислителя, поета, ученого, учителя, балерини, програміста так само потрібен у сучасному суспільстві, як і праця робітника або селянина. Як говориться у відомому дитячому вірші, «всі професії хороші, обирай на смак».

Головне, як постійно наголошує Президент НАПН України В. Г. Кремень, щоб у навчальному процесі було не тільки оволодіння

знаннями як такими, а й їхнє діяльне використання [9, с. 2]. У зв'язку з цим, нами обгрунтований поліцентричний метод і розроблена модель школи-поліцентру [14], в якій створюються умови для різноманітної діяльності школярів, а не лише інтелектуально-пізнавальної роботи. Розроблена нами система – поліцентризм покликана здолати недоліки сучасного навчання та виховання школярів, коли вони багато часу знаходяться в режимі «словесної й сидячої» педагогіки, пасивно сприймаючи різноманітну інформацію, але не беруть участі в різноманітній діяльності та спілкуванні, які є єдиною реальною умовою розвитку повноцінних громадян, трудівників сучасного суспільства. І якщо ми хочемо осучаснити школу, трансформуючи й модернізуючи її, нам слід рухатися саме в цьому напрямку, а не нагромаджувати в головах школярів необмежений обсяг словесної інформації.

Завершуючи аналіз поглядів найвідоміших представників педагогіки, психології, а також філософії, хочеться підкреслити, що в нашій країні школа створювалась, у першу чергу, як інтелектуальний заклад, починаючи з 30-х років ХХ століття, коли утвердилась існуюча до сих пір модель середньої школи, мета якої була й є – дати основи наукових знань. Пізніше, в 1964 році, Е. В. Ільєнков сформулював нову мету – школа повинна вчити мислити. Але це був погляд фі-

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атанов Г. О. Знання як засіб навчання : навч. посіб. / Г. О. Атанов. – К. : Кондор, 2008. – 236 с.
2. Блонский П. П. Задачи и методы новой народной школы / П. П. Блонский // Избр. пед. соч. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1961. – С. 101–144.
3. Джурицкий А. Н. История образования и педагогической мысли / А. Н. Джурицкий. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. – 400 с.
4. Дистерверг. Об учительском образовании / Дистерверг // Избр. пед. соч. – М. : Мос. уч.-пед. изд-во Минпроса РСФСР, 1956. – С. 331–335.
5. Дьюи Дж. Школа и общество / Джон Дьюи // Хрестоматия по истории зарубежной педагогики. – М. : Просвещение, 1971. – С. 521–532.
6. Зеньковский В. В. Педагогика / В. В. Зеньковский. – М., 1996. – 154 с.
7. Коменский Я. А. Великая дидактика / Я. А. Коменский // Избр. пед. соч. – Т. 1. – М. : Педагогика, 1982. – С. 242–476.
8. Корчак Я. Правила жизни / Я. Корчак // Избранное. – К. : Рад. шк., 1988. – С. 445–500.
9. Кремень В. Г. Освіта, особистість і соціальний поступ / В. Г. Кремень // Педагогічна газета. – 2015. – № 5. – С. 2.
10. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев // Избр. психологические произведения : в 2 т. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 2. – С. 93–231.
11. Леонтьев А. Н. Мышление / А. Н. Леонтьев // Избр. психологические произведения : в 2 т. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 2. – С. 79–92.
12. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В. І. Лозова. – Х. : ОВС, 2000. – 164 с.
13. Наумов Б. М. В. О. Сухомлинський про потреби творчої діяльності учнів у контексті побудови цілісної педагогіки / Б. М. Наумов // Педагогічний альманах. – Херсон, 2015. – Вип. 26. – С. 99–106.
14. Наумов Б. М. Школа-поліцентр: модель, план, організація діяльності / Б. М. Наумов. – Х. : Кросроуд, 2010. – 119 с.
15. Палтышев Н. Н. Педагогика понимания / Н. Н. Палтышев. – К. : Издатель Ешке О. М., 2012. – 144 с.
16. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии, в 2 т. / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1989. – Т. 2. – 328 с.
17. Сорока-Росинский В. Н. Путь русской национальной школы / В. Н. Сорока-Росинский // Пед. соч. – М. : Педагогика, 1991. – С. 55–124.
18. Толстой Л. Н. Об общественной деятельности на поприще народного образования / Л. Н. Толстой // Пед. соч. – М. : Педагогика, 1989. – С. 232–247.
19. Ушинский К. Д. Грехи воспитания вообще и русского в особенности / К. Д. Ушинский // Избр. пед. соч. : в 2 т. – М. : Педагогика, 1974. – Т. 1 – С. 266–271.
20. Фармаковский В. И. Педагогика дела / В. И. Фармаковский // Антология педагогической мысли : в 3 т. – М. : Высш. шк., 1989. – Т. 2. – С. 348–351.
21. Френе С. Педагогические инварианты / С. Френе // Избр. пед. соч. – М. : Прогресс, 1990. – С. 265 – 302.
22. Шукина Г. И. Роль деятельности в учебном процессе / Г. И. Шукина. – М. : Просвещение, 1986. – 144 с.

лософа, для якого «любомудрство» – найвища мета. Пізніше психолог В. П. Зінченко, підкреслюючи важливість цього положення, уточнив, що школа повинна вчити думати, у тому числі, й про сенс життя.

Підсумовуючи ці погляди, ми обґрунтовуємо думку, що поряд із засвоєнням знань, розвитком мислення, школа має вчити учнів діяти практично, тобто необхідно розвивати їх як цілісну особистість у сучасному суспільстві. Досвід А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського, О. А. Захаренка, В. І. Курочки в Україні підтверджує ефективність такого підходу до організації цілісного педагогічного процесу в середній школі. Нещодавно проведене нами дослідження організації творчої діяльності школярів у досвіді В. О. Сухомлинського [13] показало, що цей видатний педагог приділяв велику

увагу цьому виду діяльності, починаючи зі створення разом із молодшими школярами казок і завершуючи творчою трудовою діяльністю старшокласників. Цей досвід досі має новаторський актуальний характер, який необхідно поширювати в сучасних умовах, умовах ХХІ століття.

Але слід відзначити, що це був передовий педагогічний досвід ХХ століття. Після 1991 року, після створення незалежної України, досвід такого рівня не відомий педагогіці. Постає питання, в чому ж справа? Змінились умови, і в сучасному суспільстві він може бути неможливий. Це належить ще з'ясувати дослідникам і практикам ХХІ століття.

Зрозуміло одне. Школа повинна вчити жити, а це означає вчити діяти – інтелектуально і практично, перетворюючи наше суспільство на краще, постійно вдосконалюючи людяність людини, молодих людей, розвиваючи їх як цілісну особистість.

У зв'язку з цим, ми вважаємо важливим, щоб учені й практики звернули увагу на такі поняття реальної, діяльної педагогіки, які необхідно розробляти в сучасну епоху, обґрунтовуючи й розвиваючи цю методологічну орієнтацію школи у ХХІ столітті. Це – воля, характер, діяльність, поведінка, діяння, вчинки, буття, зовнішній світ, творення, перетворення, зміни, практика, практичні вміння й навички, різноманітна діяльність, дійсність, реальність, речі та явища, інстинкт, чуття, трудова діяльність, активність практична і фізична, енергія, реалізація, виробництво, здоровий спосіб життя, творчість, екстеріоризація, цілісний педагогічний процес, цілісна особистість.

Осмислюючи й розвиваючи ці поняття, співставляючи їх, ми неминуче прийдемо до розуміння тієї методологічної орієнтації школи, яка необхідна для сучасної молоді й сучасного суспільства.

Борис Наумов

О методологической ориентации средней школы XXI столетия

Какой должна быть школа в XXI столетии – это зависит от той методологической ориентации, которая существует в сознании профессиональных педагогов, психологов и философов. Проведенный анализ свидетельствует о наличии разных суждений по вопросам развития школьников. Автор показывает необходимость развития практической активности школьников как составляющей развития целостной личности в современном обществе.

Ключевые слова: методологическая ориентация, современная школа, развитие мышления, практическая активность, целостная личность.

Boris Naumov

On methodological orientation of secondary school of the 21st century

The future of secondary school of the 21st century depends on methodological orientation of the professional teachers, psychologists and philosophers. The pursued analysis demonstrated lots of opinions concerned children development. The problems of thinking development and practical skills activity are the most important. The author shows the necessity of the students' practical activities development as a link which helps to develop holistic personality of the current society.

Key words: methodological orientation, current school, thinking development, practical activities, holistic personality.